

עין משפט
נר מצוה

בזא מ״א מ״ב פ״ב מהל׳ מילה הלכה ט ופ״ב מהל׳ שבת הלכה יד
סמך עשין כח טוש״ע א״ח ס׳ אלא עסיף ט׳

בבא ב ג מ״י פכ״א מהל׳ שבת הלכה כו
טוש״ע א״ח ס׳ שבת עסיף ככ׳ ל ד ה מ״י שם טוש״ע שם עסיף כג׳

תורה אור השלם

1 יתדי ביום השלישי בהיותם באבים וקחו שני בני יעקב שמעון וליז אחי רחם איש רחבו ויבאו על קעירי בטח ויחרגו כל יתר:
בראשית לר כה
2 וביום השמיני ימול בשר עקלתו:
ויקרא יב ג

מוסף רש"י

מרחיצין את הקטן ביום השלישי. שוף ביום השלישי מוטמן (רמב"ם יח, 19).

מוסף תוספות

א. אפי'. מוס' הלא"ש.
ב. שכן דרך הרפואה. מוס' הלא"ש. ג. לקמן בשמעתין.
הלכך צריך לאוקומה במעורבין. מוס' הלא"ש.

רב נסים גאון

ולא שאני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מנרב שבת תמצא נזירות ונתינות שדברו זה ומה שנאמר עליו בפ' כירה (דף לח) דתנן מעשה שעשו אנשי טבריא שהביאו סילון של צנון לתוך אמה של חמין. אמרו להם חכמים אם בשבת חמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה (נזכר) ומתירין בשתיה. ואוקומנה כר' שמעון דאסורין להשתטף בהן כל גופו. ולענין חמין שהוחמו מערב שבת אמר שמואל לא הותרו לרחוץ בהן אלא פניו וידיו ורגליו, ותניא כוותיה דר' שמעון מותר להשתטף בלר' שמעון שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא ירחוץ בהן כל גופו, ולר' שמעון מותר להשתטף בלר' כל גופו. ובפרק חביב (דף קמח) תמצא שיחוק דבר זה של ר' שמעון שמתיר להשתטף בהן כל גופו, אסור לרחוץ בהן כל גופו.

קלד: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

בתנ"י ו**מולפין** עליו. את החמין: ציד. אכל לא ככלי. ובגמ' פריך הא אמרת רישא מרחיצין דמשמע כדרכו והדר תני אפילו לולף עליו ככלי אסור: ספק. כגון ספק בן ח' חדשים וספק בן ט"ו דהוא כאכל צעלמא ואין מילתו דוחה שבת (וספק בן ט'): ר' יהודה מסיר באגדרוגינום. דאיתרבי מקראי כדמפרש בגמ' לקמנ' ט: גב' והא אמרת רישא מרחיצין. ואפילו כדרכו: כיצד קסני. מרחיצין דרישא לאו כדרכו הוא דתנא סיפא לפרושי כיצד מרחיצין כגון לולף ציד ואפילו ציום ראשון: סניא כווסיה דרנא כו': ה"ג ציום השלישי מולפין עליו ציד. ולא גרסינן אכל לא ככלי: אסאן לס"ק. הך סיפא תנא קמא אמרה דאילו ר"א אפילו הרחצה כדרכו שרי: משום דגדול לא סליק צישרא הי"א. היינו טעמא דמעשה שכם לאו ראיא גמורה היא משום דגדול אין מכה צצצשרו מעלה ארוכה מהר אכל קטן נתרפא מידי סכנתו מהר: אורי ליה כשמעטיה. המיר לו הרחצה כדרכו ציום ראשון שחל להיות בשבת: איחלש. נעשה חולה והיה דואג שמה על כך נעשה: אמר צדאי תרגימנא דסבי למא לי. מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו רב יהודה ורבה צר אצוה שפירשו שאסור להרחיץ: אי אמרת בשלמא ס"ק מולפין. ציום ראשון קאמר ולא איירי בהרחצה כלל אלא ציולוף היינו דאמא ר"א בן עזריה ופליג ואמר מרחיצין: אלא אי אמרת. תנא קמא נמי מרחיצין אמר צשני הימים ולא פליג ר"א אלא איזו שלישי דקאמר ס"ק מולפין אף מרחיצין ציום השלישי מוצעי ליה: הוו צה. דייקי צה: דאי ס"ד הרחצא מילה מי גרע מחמין על גבי מכה. דשרי והכל אסרי רבנן צשלישי א (לגמרי): ולא שני כו'. והכל גבי מילה בהוחמו צשבת עסקינן הלכך צשלישי דליכא סכנתא לא: אמר אצי אלא צעאי דאישינו ליה. אמי הייתי רוצה לתרץ אמתקפתא זו כדשני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו: וקדם רב יוסף ושיניא ליה. דודאי מתניתין חמין שהוחמו צשבת נמי שרי צימים הראשונים ולר"א אף צשלישי מפני שמתעת חמין סכנה היא לו: אין נוספין כו'. קס"ד גזרה משום שחיקת סמין כשמואל דטעמיה משום הכי הוא והיינו דקאמר אכל נותן חוץ למכה דלא מוכחא מילתא דלרפואה: מוך יצא וספוג יצא. דלאו לרפואה היא אלא שלא ישרטו בגדיו הקשים נכחו: אכל לא כפיתין יצישים א (וגמי יצא. חמיכות צגדים דקות משום דמסו וגזרו משום שחיקת סמנין: קשיא כפיתין אכפיתין. רישא שרי מוך יצא דהיינו כחיתין וסיפא אסר כחיתין: חדסי. חדשים שלא היו על גבי מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו: ה"ג שמע מינה הני כפיתין מסו: ערלטו ודאי דוחה השצב. דצהאי קרא וציום השמיני) דילפינן ממיניהס) אפילו צשבת כתיב צסיפיה ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק אמא:

שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ותניא כוותיה דרבא מרחיצין הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום ראשון כדרכו וציום השלישי שחל להיות בשבת ואע"פ שאין ראיא לדבר זכר לדבר שנאמר ויהי ביום השלישי שחל להיות בשבת ואע"פ שאין ראיא לדבר זכר לדבר משום דגדול לא סליק בישרא הייא קמן סליק ביה בישרא הייא ההוא דאתא לקמיה דרבא אורי ליה כשמעתיה איחלש רבא אמר אנא בהדי תרגימנא דסבי למא לי אמרו ליה רבנן לרבא והתניא כוותיה דמר אמר להו מתניתין כוותייהו דיקא מומאי מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת אי אמרת בשלמא תנא קמא מולפין קאמר היינו דקאמר ליה ר"א בן עזריה מרחיצין אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר ומולפין ביום השלישי האי רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין אף מרחיצין מיבעי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר הלכה כר"א בן עזריה הוו בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה אמר להו ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה מסתברא הרחצת כל גופו דאי ס"ד הרחצת מילה מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מוגעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מע"ש מתקיף לה רב דימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו בע"ש פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישינו ליה וקדם וישני ליה רב יוסף מפני שסכנה הוא לו איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אבהו א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן ה"הלכה כר"א בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מע"ש בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה מפני שסכנה היא לו: גופא אמר רב אין מוגעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה מיתיבי י אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת התם משום סחיטה תא שמע אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת התם נמי משום סחיטה תניא כוותיה דשמואל י אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת אבל נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה תנו רבנן י נותנין על גבי המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כחיתין יבשין קשיא כחיתין אכחיתין לא קשיא יהא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי שמע מינה הני כחיתין מסו: ספק ואגדרוגינום כו': תנו רבנן י ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא

הלכה כשמואל דתניא כוותיה, אין נותנין חמין ושמן ע"ג מכה בשבת אבל נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה. תנו (רב) [רבנן] נותנין ע"ג מכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כחיתין יבשין. קשיא כחיתין אכחיתין, רישא קתני נותנין ע"ג המכה מוך יבש והוא כחיתין. והדר תני ולא כחיתין יבשין. ופרקינן לא קשיא הא בחדתי. והוא מוך יבש מותר שאין חשובין כרטיה, אבל כחיתים ישינים אסורין. ועלה אמר אביי ש"מ האי נקרא מסו, פי' נקרא היא כחיתין והן סמרטוטין יבשים שיש עליהם טינוף צואה ריעי, כדגרסינן בע"י ליתו נקרא מקיקלתא וכר'. ת"ר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת

בתנ"י ומולפין עליו. את החמין: ציד. אכל לא ככלי. ובגמ' פריך הא אמרת רישא מרחיצין דמשמע כדרכו והדר תני אפילו לולף עליו ככלי אסור: ספק. כגון ספק בן ח' חדשים וספק בן ט"ו דהוא כאכל צעלמא ואין מילתו דוחה שבת (וספק בן ט'): ר' יהודה מסיר באגדרוגינום. דאיתרבי מקראי כדמפרש בגמ' לקמנ' ט: גב' והא אמרת רישא מרחיצין. ואפילו כדרכו: כיצד קסני. מרחיצין דרישא לאו כדרכו הוא דתנא סיפא לפרושי כיצד מרחיצין כגון לולף ציד ואפילו ציום ראשון: סניא כווסיה דרנא כו': ה"ג ציום השלישי מולפין עליו ציד. ולא גרסינן אכל לא ככלי: אסאן לס"ק. הך סיפא תנא קמא אמרה דאילו ר"א אפילו הרחצה כדרכו שרי: משום דגדול לא סליק צישרא הי"א. היינו טעמא דמעשה שכם לאו ראיא גמורה היא משום דגדול אין מכה צצצשרו מעלה ארוכה מהר אכל קטן נתרפא מידי סכנתו מהר: אורי ליה כשמעטיה. המיר לו הרחצה כדרכו ציום ראשון שחל להיות בשבת: איחלש. נעשה חולה והיה דואג שמה על כך נעשה: אמר צדאי תרגימנא דסבי למא לי. מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו רב יהודה ורבה צר אצוה שפירשו שאסור להרחיץ: אי אמרת בשלמא ס"ק מולפין. ציום ראשון קאמר ולא איירי בהרחצה כלל אלא ציולוף היינו דאמא ר"א בן עזריה ופליג ואמר מרחיצין: אלא אי אמרת. תנא קמא נמי מרחיצין אמר צשני הימים ולא פליג ר"א אלא איזו שלישי דקאמר ס"ק מולפין אף מרחיצין ציום השלישי מוצעי ליה: הוו צה. דייקי צה: דאי ס"ד הרחצא מילה מי גרע מחמין על גבי מכה. דשרי והכל אסרי רבנן צשלישי א (לגמרי): ולא שני כו'. והכל גבי מילה בהוחמו צשבת עסקינן הלכך צשלישי דליכא סכנתא לא: אמר אצי אלא צעאי דאישינו ליה. אמי הייתי רוצה לתרץ אמתקפתא זו כדשני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו: וקדם רב יוסף ושיניא ליה. דודאי מתניתין חמין שהוחמו צשבת נמי שרי צימים הראשונים ולר"א אף צשלישי מפני שמתעת חמין סכנה היא לו: אין נוספין כו'. קס"ד גזרה משום שחיקת סמין כשמואל דטעמיה משום הכי הוא והיינו דקאמר אכל נותן חוץ למכה דלא מוכחא מילתא דלרפואה: מוך יצא וספוג יצא. דלאו לרפואה היא אלא שלא ישרטו בגדיו הקשים נכחו: אכל לא כפיתין יצישים א (וגמי יצא. חמיכות צגדים דקות משום דמסו וגזרו משום שחיקת סמנין: קשיא כפיתין אכפיתין. רישא שרי מוך יצא דהיינו כחיתין וסיפא אסר כחיתין: חדסי. חדשים שלא היו על גבי מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו: ה"ג שמע מינה הני כפיתין מסו: ערלטו ודאי דוחה השצב. דצהאי קרא וציום השמיני) דילפינן ממיניהס) אפילו צשבת כתיב צסיפיה ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק אמא:

הלכה כשמואל דתניא כוותיה, אין נותנין חמין ושמן ע"ג מכה בשבת אבל נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה. תנו (רב) [רבנן] נותנין ע"ג מכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כחיתין יבשין. קשיא כחיתין אכחיתין, רישא קתני נותנין ע"ג המכה מוך יבש והוא כחיתין. והדר תני ולא כחיתין יבשין. ופרקינן לא קשיא הא בחדתי. והוא מוך יבש מותר שאין חשובין כרטיה, אבל כחיתים ישינים אסורין. ועלה אמר אביי ש"מ האי נקרא מסו, פי' נקרא היא כחיתין והן סמרטוטין יבשים שיש עליהם טינוף צואה ריעי, כדגרסינן בע"י ליתו נקרא מקיקלתא וכר'. ת"ר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת

קלד: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

בתנ"י ו**מולפין** עליו. את החמין: ציד. אכל לא ככלי. ובגמ' פריך הא אמרת רישא מרחיצין דמשמע כדרכו והדר תני אפילו לולף עליו ככלי אסור: ספק. כגון ספק בן ח' חדשים וספק בן ט"ו דהוא כאכל צעלמא ואין מילתו דוחה שבת (וספק בן ט'): ר' יהודה מסיר באגדרוגינום. דאיתרבי מקראי כדמפרש בגמ' לקמנ' ט: גב' והא אמרת רישא מרחיצין. ואפילו כדרכו: כיצד קסני. מרחיצין דרישא לאו כדרכו הוא דתנא סיפא לפרושי כיצד מרחיצין כגון לולף ציד ואפילו ציום ראשון: סניא כווסיה דרנא כו': ה"ג ציום השלישי מולפין עליו ציד. ולא גרסינן אכל לא ככלי: אסאן לס"ק. הך סיפא תנא קמא אמרה דאילו ר"א אפילו הרחצה כדרכו שרי: משום דגדול לא סליק צישרא הי"א. היינו טעמא דמעשה שכם לאו ראיא גמורה היא משום דגדול אין מכה צצצשרו מעלה ארוכה מהר אכל קטן נתרפא מידי סכנתו מהר: אורי ליה כשמעטיה. המיר לו הרחצה כדרכו ציום ראשון שחל להיות בשבת: איחלש. נעשה חולה והיה דואג שמה על כך נעשה: אמר צדאי תרגימנא דסבי למא לי. מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו רב יהודה ורבה צר אצוה שפירשו שאסור להרחיץ: אי אמרת בשלמא ס"ק מולפין. ציום ראשון קאמר ולא איירי בהרחצה כלל אלא ציולוף היינו דאמא ר"א בן עזריה ופליג ואמר מרחיצין: אלא אי אמרת. תנא קמא נמי מרחיצין אמר צשני הימים ולא פליג ר"א אלא איזו שלישי דקאמר ס"ק מולפין אף מרחיצין ציום השלישי מוצעי ליה: הוו צה. דייקי צה: דאי ס"ד הרחצא מילה מי גרע מחמין על גבי מכה. דשרי והכל אסרי רבנן צשלישי א (לגמרי): ולא שני כו'. והכל גבי מילה בהוחמו צשבת עסקינן הלכך צשלישי דליכא סכנתא לא: אמר אצי אלא צעאי דאישינו ליה. אמי הייתי רוצה לתרץ אמתקפתא זו כדשני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו: וקדם רב יוסף ושיניא ליה. דודאי מתניתין חמין שהוחמו צשבת נמי שרי צימים הראשונים ולר"א אף צשלישי מפני שמתעת חמין סכנה היא לו: אין נוספין כו'. קס"ד גזרה משום שחיקת סמין כשמואל דטעמיה משום הכי הוא והיינו דקאמר אכל נותן חוץ למכה דלא מוכחא מילתא דלרפואה: מוך יצא וספוג יצא. דלאו לרפואה היא אלא שלא ישרטו בגדיו הקשים נכחו: אכל לא כפיתין יצישים א (וגמי יצא. חמיכות צגדים דקות משום דמסו וגזרו משום שחיקת סמנין: קשיא כפיתין אכפיתין. רישא שרי מוך יצא דהיינו כחיתין וסיפא אסר כחיתין: חדסי. חדשים שלא היו על גבי מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו: ה"ג שמע מינה הני כפיתין מסו: ערלטו ודאי דוחה השצב. דצהאי קרא וציום השמיני) דילפינן ממיניהס) אפילו צשבת כתיב צסיפיה ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק אמא: אגדרוגינוס

הלכה כשמואל דתניא כוותיה, אין נותנין חמין ושמן ע"ג מכה בשבת אבל נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה. תנו (רב) [רבנן] נותנין ע"ג מכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כחיתין יבשין. קשיא כחיתין אכחיתין, רישא קתני נותנין ע"ג המכה מוך יבש והוא כחיתין. והדר תני ולא כחיתין יבשין. ופרקינן לא קשיא הא בחדתי. והוא מוך יבש מותר שאין חשובין כרטיה, אבל כחיתים ישינים אסורין. ועלה אמר אביי ש"מ האי נקרא מסו, פי' נקרא היא כחיתין והן סמרטוטין יבשים שיש עליהם טינוף צואה ריעי, כדגרסינן בע"י ליתו נקרא מקיקלתא וכר'. ת"ר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת

מסורת הש"ס

א) לעיל פו. ע"ש, ט) ודף קל"א, א) רש"י מ"ז וא"ל למוחו וקאי למאי דהפסיכ רנא לפי דסבר דדיקא כוומייהו ולא המיר מ"ק אפי' לולף ציום ג', ד) ויחקאי יב', א) [לעיל קל"ז].

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה אכל לא כחיתין יבשים חמיכות כו"ל ומצוה וגמי יבש נמחק:

רבינו חננאל

מתניתין מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומולפין עליו, אבל לא בכלי. ואקשי היאך קתני מולפין מכלל שרחיצה אסרה, והוא ירשא דמתניתין קתני מרחיצין. ופרקינן רב יהודה ורבה בר אבהו אמרו כן סידור המשנה, מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה, והרחצה זו כיצד היא ע"י זילוף היא ביד אבל לא בכלי. ואקשי עליוהו רבה והא מרחיצין קתני וזילוף אינה רחיצה. ופרקי רבא משנתנו הא דקתני מרחיצין ביום ראשון של מילה אם היא שבת רחיצה כדרכו בין לפני המילה ובין לאחר המילה, וציום השלישי שחל להיות בשבת מולפין ביד אבל לא בכלי, ותניא כוותיה דרבא. ואצי"ג ותניא כוותיה לפוס דקדוקא דמתניתין לא מתקומה בתרוציה,

דהא רבה בנפשיה אורי כשמעתיה ואיחלש, ועיין במתניתין שפיר וחזא דלכאורה כתירוציה דחטא, וכי עיין בה איתא איחברר ליה כתירוציה דרב יהודה דאי שבת אבות. דאי כתירוציה דידיה, דאוקמא למתניתין שאמרו חכמים מרחיצין ביום ראשון בשבת כדרכו ומולפין ביום שלישי שחל להיות בשבת, ר' אלעזר בן עזריה אומר אף מרחיצין ביום שלישי שחל להיות בשבת, היה חכמים יום ג' שחל להיות בשבת מולפין, בא הוא ואמר מולפין ואף מרחיצין. אלא מכיון שלא אמר כך, שפענין מינה שלא הוכירו חכמים ביום ג' שחל להיות בשבת לא רחיצה ולא זילוף, וממילא שמעינן דלית להו לרבנן ביום השלישי לא רחיצה ולא זילוף. ר' אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכ"ש ביום ראשון. וקיי"ל כר' אלעזר בן עזריה דאמרין א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר' אלעזר בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת ובין חמין שהוחמו מע"ש, בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה מפני שסכנה היא לו. גופא אמר רב אין מוגעין חמין ושמן מע"ג מכה בשבת, ושמואל אמר נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה. ואצי"ג דקיי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי, הכא